

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2

(Суми, 19 травня 2017 року)

Суми
2017

АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ ДЖОРДЖА ОРУЕЛА «1984»

Сьогодні поняття політичного режиму, що з'явилося в науковому обороті в другій половині ХХ ст., є об'єктом тривалих дискусій у політології, бо воно є ключовим для формування уявлень про основні системи влади. Виходячи з нього судять про справжню картину принципів організації політичного устрою суспільства.

ХХ ст. характеризується виникненням так званого «феномену тоталітаризму», який був і залишається об'єктом дослідження багатьох наукових праць, та розглядається тепер не тільки лише як політичний режим, а й як комплексне суспільно-політичне явище в усіх своїх проявах. У рамках таких досліджень важливою та цікавою теоретичною проблемою є вивчення особливостей політичних технологій тоталітарного режиму.

Хоча ще в кінці 30-х рр. були зроблені перші спроби наукового усвідомлення тоталітаризму, найбільший вплив на суспільне уявлення про його сутність здійснили знамениті романи-антиутопії [3, с. 293]. У найбільш яскравій літературній формі технології тоталітарної влади були розкриті в романі Дж. Оруелла «1984».

Політична технологія - це система засобів, технік послідовного досягнення бажаного результату в тій чи іншій сфері політичної діяльності [2, с. 187]. Тоталітаризм – політичний режим, який характеризується всеосяжним (повним, тотальним) контролем держави над усіма сферами суспільного життя та особистим життям громадян із систематичним використанням насильства [3, с. 325].

Класичними тоталітарними державами ХХ ст. визначають фашистську Німеччину та СРСР. Для фашизму і комунізму притаманні багато характерних відмінностей, проте спільною основою цих режимів у ХХ ст. в першу чергу була утопічна ідеологія, яка підкріплювалася реальними і доступними для розуміння обивателя цілями. Крім того, технології тоталітарного панування, які застосовувалися з метою абсолютизації підпорядкування суспільства, також були схожими [3, с. 328].

Багато аспектів функціонування та розвитку цих держав (особливо в період сталінського правління у Радянському Союзі) були взяті за основу для формування тоталітарного світу наддержав та, безпосередньо, Океанії, які описані у романі «1984».

Контроль за всіма сферами життя як членів Партії, так і народними масами (т.зв. «пролами» - від «пролетар») формує основу тоталітарного режиму в Океанії, наддержави, в якій розгортаються події роману. Жорсткий нагляд здійснюється різними технічними, інформаційними, організаційними заходами цілодобово: «Старший брат стежить за тобою» [4, с. 4].

До основних політичних технологій, які Дж. Оруелл використав у романі можна віднести [1, с. 65]:

1. Формування централізованої структури влади, що має пірамідальну форму, вершину якої вінчає вождь (лідер): «Старший Брат возносилася над всіма – неухвильний, бесстрашний захисник, скалою вставший перед євразійськими ордами, а Голдстейн, незважаючи на сумніва в тому, що він взагалі ще жив, представлявся зловещим колдуном, здатним однією тільки силою голосу розрушити будинок цивілізації» [4, с. 12].

2. Приховування від суспільства каналів здійснення влади певною групою привілейованих осіб: «Даже у партійца большая часть жизни проходит вне политики: корпиться на нудной службе, бьешься за место в вагоне метро, штопаешь дырявый

носок, клянчишь сахариновую таблетку, заначиваешь окурок» [4, с. 23].

3. Використання технічних засобів для контролю над життям людей: «Телеэкрэн работал на прием и на передачу. Он ловил каждое слово, если его произносили не слишком тихим шепотом; мало того, покуда Уинстон оставался в поле зрения мутной пластины, он был не только слышен, но и виден. Конечно, никто не знал, наблюдают за ним в данную минуту или нет» [4, с. 5].

4. Створення нової мови - мови ідеології: «Задача новояза – сузить горизонты мысли. В конце концов мы сделаем мыслепреступление попросту невозможным – для него не останется слов. Каждое необходимое понятие будет выражаться одним-единственным словом, значение слова будет строго определено, а побочные значения упразднены и забыты» [4, с. 37].

5. Обов'язкове проведення ідеологічних занять в усіх соціальних групах: «На двухминутках ненависти он не мог не отдаваться всеобщему безумию, но этот дикарский клич «ЭС-БЭ!.. ЭС-БЭ!» всегда внушал ему ужас. Из большого телеэкрана в стене вырвался отвратительный вой и скрежет – словно запустили какую-то чудовищную несмазанную машину. От этого звука вставали дыбом волосы и ломило зубы. Ненависть началась. Как всегда, на экране появился враг народа Эммануэль Голдстейн. Конечно, он скандировал с остальными, иначе было нельзя» [4, с. 10].

6. Проведення різного роду політичних заходів: «Большие чистки, захватывавшие тысячи людей, с открытыми процессами предателей и мыслепреступников, которые жалко каялись в своих преступлениях, а затем подвергались казни, были особыми спектаклями и происходили раз в несколько лет, не чаще. А обычно люди, вызвавшие неудовольствие партии,

просто исчезали, и о них больше никто не слышал. И бесполезно было гадать, что с ними стало» [4, с. 55].

«Уинстон вспомнил, что сегодня вечером в Парке будут вешать евразийских пленных – военных преступников. Это популярное зрелище устраивали примерно раз в месяц» [4, с. 55]

7. Домінування в засобах масової комунікації ідеологічних матеріалів і неможливість відмови від споживання цієї інформації: «Из своего окна Уинстон мог прочесть на белом фасаде написанные элегантным шрифтом три партийных лозунга:

ВОЙНА – ЭТО МИР
СВОБОДА – ЭТО РАБСТВО
НЕЗНАНИЕ – СИЛА».

«В квартире сочный голос что-то говорил о производстве чугуна, зачитывал цифры. Голос шел из заделанной в правую стену продолговатой металлической пластины, похожей на мутное зеркало. Уинстон повернул ручку, голос ослаб, но речь по-прежнему звучала внятно. Аппарат этот (он назывался телекран) притушить было можно, полностью же выключить – нельзя» [4, с. 4].

8. Індивідуальна і колективна робота з ідеологічно нестійкими індивідами-членами суспільства: «Мыслепреступление нельзя скрывать вечно. Изворачиваться какое-то время ты можешь, и даже не один год, но рано или поздно до тебя доберутся. Бывало это всегда по ночам – арестовывали по ночам. Внезапно будят, грубая рука трясет тебя за плечо, светят в глаза, кровать окружили суровые лица. Как правило, суда не бывало, об аресте нигде не сообщалось. Люди просто исчезали, и всегда – ночью. Твое имя вынута из списков, все упоминания о том, что ты делал, стертые, факт твоего существования отрицается и будет забыт. Ты отменен, уничтожен: как принято говорить, распылен» [4, с. 46].

9. Виховання фанатичної сліпої відданості режимові: «С такими детьми – это жизнь в постоянном страхе. Они обожают партию и все, что с ней связано. Песни, шествия, знамена, походы, муштра с учебными винтовками, выкрикивание лозунгов, поклонение Старшему Брату – все это для них увлекательная игра.

Их натравливают на чужаков, на врагов системы, на иностранцев, изменников, вредителей, мыслепреступников. Стало обычным делом, что тридцатилетние люди боятся своих детей. И не зря: не проходило недели, чтобы в «Таймс» не мелькнула заметка о том, как юный соглядатай – «маленький герой», по принятому выражению, – подслушал нехорошую фразу и донес на родителей в полицию мыслей» [4, с. 19].

10. Контроль та зміна інформації для підтримки авторитету ідеології партії: «Самое ужасное, в сотый, тысячный раз думал он, что все это может оказаться правдой. Если партия может запустить руку в прошлое и сказать о том или ином событии, что его никогда не было, – это пострашнее, чем пытка или смерть.» [4, с. 29].

Отже, невід'ємною складовою встановлення та підтримки в країні тоталітарного режиму є використання політичних технологій. На прикладі роману Дж.Оруелла «1984» були розглянуті 10 характерних методик, які застосовуються для підтримки ідеології та контролю населення. Розглянуте питання є досить глибоким та актуальним на сьогодні, бо навіть багато демократичних держав часто використовують деякі з цих технологій, але в прихованому вигляді, тому воно потребує подальшого дослідження та аналізу.

1. Аналіз політичних технологій / С. Г. Вонсович // Політологічні студії: зб. наук. пр. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України. – Кам'янець-Поділ.: Вид-во К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 2010. - Вип. 21 - С. 63-72.

2. Політологія. Модульний курс [текст]: навч. посібник / Н. М. Семке. - Х.: Торсінг плус, 2009. - 384 с.

3. Політологія: історія та теорія: Підручник / П. П. Шляхтун. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 472 с.

4. Оруелл Дж.1984 [текст] : роман / Дж.Оруелл; пер.с англ. Гольшєва В. П. - М. :АСТ, 2012. - 312 с.

САКАЛ А.

(науковий керівник – к. ю. н. А. В. Солонар)

ІНТЕРНЕТ-КОНФЛІКТИ ЩОДО ПРАВ НА ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Дедалі більший інтерес у суспільства викликає право інтелектуальної власності. На сьогоднішній день молодь все більше намагається себе реалізувати саме в творчій діяльності, а саме в одному із популярний відеохостингів у світі YouTube, де на сьогоднішній момент кількість сайтів перевищує 2,097,022 млн, в процесі якої створюється нові оригінальні, неповторні об'єкти права інтелектуальної власності. Чим більший інтерес дані об'єкти викликають у суспільстві, тим більший ризик порушення прав та інтересів творців, адже з прихильниками творчих результатів з'являються користувачі, які незаконно привласнюють, тиражують, поширюють об'єкти права інтелектуальної власності. На жаль, способів вчинити дії які порушують права безліч. З розвитком науково-технічного прогресу їх стає все більше, так як і самих порушників. За допомогою Всесвітньої мережі інтернет можливо за лічені секунди переслати об'єкт права інтелектуальної власності в іншу країну.

На сьогодні інтернет-ресурси включають понад 4,66 млрд документів (дані на середину березня 2016 року). За статистикою щосекунди в інтернеті обробляється 40 тисяч